

Fegyvert fogok érted, hazám

Johnny világában nagy volt a zűrzavar. Anglia hadban állt a Búr Köztársaságokkal. Tartalékos állományú bányáját, Tomot, aki kisegítő postásként heti tizenkét shillinget keresett, behívták; megkapta a khakiszínű egyenruhát, a sisakot, miegyebet; a Dublini Lövészezred kötelékében, Johnnyval, mint fegyverhordozóval az oldalán már rég végigmaszírozott a városon, és indult a frontra, miután megígérte neki, hogy hoz egy csipetnyit a Kruger szakállából. Natalnál állomásozott Sir Redvers Buller tábornok parancsnoksága alatt, és hetek óta nem hallottak hírt felőle. Johnnyt gyötörte, hogy akár el is eshetett a tugela-i csatában¹; mert igazán szerették egymást, ő és Tom. Ezer és ezer ír katona volt kint a *veldt*-en, és kockáztatta életét Angliáért, Anglia becsületéért és – mint Johnny keserűen hozzágondolta – a johannesburgi arany- és gyémántbányákért. Angliát a búrok elleni támadásra egész sor tanúsítvány buzdította: a basutók, a zuluk, a matabelik, a becsuánok a bulavajók, a masónik és a kalomonik részéről, akik impozáns kórusban zengték a glóri-halleluját a nagy fehér királynő és anya, Viktória tiszteletére.

Akár (állítólag) az egész civilizált világ; csak az írek nem. Írország viharos viták színtere lett, s a viták sűrűje Dublinban dúlt. Férfi, nő és gyermek óráról órára vívta újra a csatákat, ki a britek, ki a búrok pártján. Transvaali zászlók virítottak minden házon, minden ablakban, minden kézben. Időnként spontán menetek verődtek össze, jártak a város utcáit, ha vörös kabátot láttak, kifütyültek, és nemegyszer az idegeskedő rendőrséggel is összeütközésbe keveredtek. Minden vegyesbolt, minden újságos teli volt búr jelképekkel; Anglia ellenségének nemzeti színeit hirdető szalagok libegtek minden utcán, virítottak minden második ablakban. Kabátja hajtókáján minden honfi Kruger-, Steyn-, Botha-, Joubert- vagy De Wet-gombjelvényt viselt. Egy mendemonda szerint De Wet igazából az új életre támadt Parnell, azért fogott fegyvert az angolok ellen. Az *Irish Independent* szerkesztősége napközben, sőt éjjelente is kiplakátolta a legfrissebb híreket, vörössel megvilágítva az angol, zölddel a búr hadisikert; ezrek gyűltek oda, s éljenezték a zöld fényt, fájlalták és fújolták a vöröset. Ír parlamenti képviselők Transvaal Bizottságot alakítottak, s a bátor búroknak egy ír mentőautóra szerveztek gyűjtést. Nagygyűlést is meghirdettek, de azt a Királyi Vár betiltotta; Dublin dacosan rántott egyet a fején, s a fogát csikorgatta.

Ma Johnny és Ayamonn is ott állt a tömegben, és leste a híreket, mikor új plakát jelent meg, hirdetőn, hogy a britek tíz ágyút vesztek; mennydörgő, dacos, óriási éljenzés támadt, az utca beleremegett az öröm agóniájába. Ayamonn az eszeveszett érzéstől rekedten lekapta sűrű hajjal koronázott fejéről a sapkát, vadul meglengette, s a tömeggel együtt ordított.

– Oda kellett volna mennünk, ahová a gyűlést meghirdették – mondta aztán –, akár be van tiltva, akár nincs.

– Jó helyen vagyunk itt is – mondta rá Johnny; nem fült a foga a rendőrökkel való hadakozáshoz, ami ott, ahol voltak, nem fenyegetett.

A tömegben, épp Johnny előtt, jóhúsú fiatal nő állt, vidám sötétzöld kiskosztüm volt rajta, a szoknya épp a térde alá ért; fölötte fodros epolettekkel díszített fekete boleró kabátját viselt, az epolettek skarlátpirossal pöttyözött, a kosztümnél világosabb zöld színben virítottak. A magas szárú fűzős cipőt fönt eltakarta a szoknya, mely alól – valahányszor a lány egy-egy élénk mozdulata meglebbentette – kivillant a fehér alsószoknya csipkés szegélye. A göndör vörös hajú fejen sötétzöld, fekete-fehér madárszárnyal büszkélkedő filckalap ült. Johnny térde több-

ször is érintette a lány combját, eleinte félénken, utóbb növekvő elszántsággal; most pedig Johnny dobogó szívvel konstataulta, hogy a lány nem húzódik el tőle.

Ayamonn eltöltötte a nagy érzés: szelíden himbálta magát – már amennyire a sűrű sokaság megengedte –, és álmatag tekintettel félig magának, félig a sokaságnak dalolta:

Kamasz fülem oly szívesen

Hallott históriát,

Hogy védte meg szép földedet

Ezernyi daliád;

Hogy onta vért szent földedért

Megannyi hős halott;

Egy cél vezet: amint lehet

Fegyvert fogok érted, hazám,

Érted fegyvert fogok,

Fegyvert fogok érted, hazám

Érted fegyvert fogok.²

Feltűnt egy középkor felé sodródó asszony: borzas fején viharvert szalmakalap, lábán foltozott bakancs, az egyik barna, a másik fekete, a barna fekete bokszsal hozzábékítve a párjához. Fekete-fehér kockás szoknyát viselt – a fehérek a lakásban és az utcán fölszedett kosz révén már-már egybeolvadtak a feketékkel –, a szoknya alját jócskán kirojtozta a vasfogú idő. Barna nagykendője csípő alá leért. Hirtelen kirojtozott a tömegeből, s megállt a járdán támadt kis szabad területen; a nagykendőt heves mozdulattal szélesre tárta, majd szorosan maga köré kerítette, mintha páncélba akarná zárni a testét.

– Nem érdekel, ki figyel rám – kiáltotta –, hisz máma csupa dinom-dánom, holnap jön a szánom-bánom. Férfinak-nőnek megvan a maga véleménye, legyen is, kinek egyenes, kinek görbe, kinek sima, kinek sarkos, és ez így van jól, így kerek a világ. És miután egy árva lelket sem akarnék megsérteni, annyit mondok: köztöznivaló bolondok maguk mind, ahányan vannak, ha arra várnak és vágyakoznak, amit úgysem érnek meg, ha száz évig élnek is. Kérdem én – folytatta, és visításig emelte a hangját –, mihez kezdenének maguk, mihez kapnának maguk, ha Anglia összeomlana?

– Elalélnánk örömmünkben! – kiáltott egy férfihang a tömegeből, s a sokaság dörgő éljene mondott áment a kijelentésre.

A protestáló asszony, akár madár a szárnyát, szélesre tárta nagykendőjét, esetlenül szökkent egyet, ismét kitérta a nagykendőt, aztán még szorosabban magára húzta, miközben ideges-dacos kis táncot ropott a járdán.

– Szemernyi bizonyosság sincs az ordításukban – kiáltotta –, sem a szegény, sápatag tudatlanságuk meg a tarka mérgük kiömlésében. Okosabb lenne, ha azon munkálkodnának, hogy saját magukon segítsenek, mint hogy a búrok megsegítéséről álmodoznak; mert hallgassanak ide: nagyjából ugyanannyi idő alatt, amíg két ügyes kéz és egy éles kés meghámoz egy almát, Anglia ráüti a halál pecsétjét Krugerre és bandájára!

A Johnny előtt álló, lábával a térdét érintő, jó húsú leányzó dühösen megrándult, és szép arcát kíváncsian az ordító nő felé fordította – akit Johnny magában mindenféle tudatlan, tolakodó hárpíának elmondott. Aztán fiatal testének egy-két ügyes fordulattal a lány kisiklott a tömegeből, és pirosuló arccal, dacosan megállt az Anglia mellett ordítva agitáló, rosszul öltözött, hepciáskodó nő előtt.

– Az Isten szerelmére, menjen haza, asszonyság – mondta indulatosan –, és nyomja inkább az ágyat, ha már értelmes felfogásra képtelen vergődni! Itt komoly emberek gyűltek össze, és semmiképpen nem kívánjuk, hogy

becsületes indulatunkat összekavarják azzal a mocskos harciassággal, amivel Anglia a békés népekre támad.

– Roberts tábornok, French tábornok, Kitchener tábornok: mind a három ír, ezt vessék az eszükbe! – kiáltotta a hepciáskodó nő. – És mihamar ráütik a halál árva pecsétjét Krugerre és bandájára!

– Csakugyan? – kérdezte a fiatal lány. – Mert maga mindent jobban tud? Hát, ha nem visszafelé olvasom a híreket, Gatacre-nek nemigen sikerült Colesbergnél³, sem a maga dicső Lord Methuenjének Magersfonteinnél⁴, ahol öméltósága a Felföldi Dandár több ezer szegény, összezavarodott skót katonáját úgy megvezette, hogy örök istenhőzzádot mondtak a nejüknek, a háguknak s a szív-szerelmüknek. De a maga kedves Bullere sem jeleskedett Colensónál⁵, igaz-e?

Felbukkant egy természetes rendőr – vitézül, mert tudta, hogy fél saroknyira több száz pajtása várakozik – és görbe szemmel végigmérte a szép leányzót; majd megeszi a fene – gondolta Johnny – hogy találjon valami ürügyet, berángassa az őrsre, és kötelességteljesítés címén rátegye a mocskos mancsát a bájos titkaira.

– Hé maga – mondta a jóhúsú leányzónak – hátrébb az agarakkal, hagyja az asszonyságot is beszélni. A törvény szerint mindenkinek kijár a szólásszabadság.

– Gyere vissza, drága lányka – suttogta Johnny, miután alamuszin odament hozzá, és félénken megérintette a karját –, rá se hederíts a tudatlan, tátogó néمبرre. – De a leányzó ellökte a kérlelő kezét, és Johnny leforrázva viszelépett a tömegbe.

– Mind írek, mind! – kiabált az idősebb nő; kitérta nagykendőjét, és minden mondat után szökkent egyet a járdán. – Kitchener, Roberts, Kelly-Kenny, French, Mahon, és mind Angliáért harcolnak! Az öt legkülönb, és mind ír – ezt vessék az eszükbe!

– Maga nyilván elfelejti, micsoda dobogással inaltak lefelé az angolok a Nicholson's Nek-hágóról⁶, a csizmájuk se látszott, úgy porzott utánuk az út – folytatta az ifjú leányzó –, s a legjava ezrével úszik lefelé a Tugela folyón, mint vízi hulla, a tenger felé!

– Írek mind: ezt nem fogják maguk elmismásolni! – visított az öregebbik. – Valahányszor a jó öreg Anglia bent van a slamasztikában, nekigyürkőzik az ír, és rohan szilajul, hogy kirántsa belőle – ó, drága, hűséges Dublini Lövészeim!

Nem messziről nagy sokaság éljenzése zúdult feléjük, akár a hirtelen támadt tengerár első hulláma. Ayamonn félkapta a fejét, beleszimatolt a levegőbe, és fülelt.

– Amott készül valami – mondta –, gyerünk, öregem!

– Jól vagyunk itt – mondta Johnny, és próbálta viszatartani –, és biztosabb, ha itt maradunk, ahol vagyunk.

– De ne legyen biztosabb! – kiáltott Ayamonn, és indult a Dame Street tágabb terei felé, nyomában a szép, vöröshajú lány; majd a tömeg is nekilódult, otthagya a kivilágított plakátot, fellökve a lármázó öreglányt, aki épp szökkent egyet a járdán, s egy ház falához nyomva a pocakos rendőrt. Amint betódultak a Dame Street-re, elnyelte őket a vadul éljenző, búr, ír, amerikai és francia zászlókat lengető irtózatoss tömeg. Az első sorok mögött nem sokkal hosszú, mindkét oldalán pados kocsis haladt, két, halottaskocsiból kifogott, ijedező ló húzta. A bakon alacsony, köpcös, testes férfi tartotta a gyeplőt, arcát széles karimájú puhakalap takarta. Sápadtan és összeszorított szájjal további férfiak ültek egymással szemközt a padokon; egy szép, fiatal, hosszú szőke hajú nő is volt köztük: oly boldogan mosolygott, mint a kisgyerek, akit először visznek kirándulni.

– Odanézz, Sean, öregem! – kiáltott Ayamonn –, nem megmondtam, hogy nem sokáig túrunk már birkamód! James Connolly ül a bakon, az a szögletes állú kis pasas Arthur Griffith, a szépséges hölgy pedig Maud Gonnet; segíts meg, Jézus! Es kivívjuk még a szabadságot! Gyerünk!

A lovak egyenletes ügetésben haladtak, a tömeg unisono futólépésben tartotta a tempót; a pados kocsis mögött pedig sűrű sorokban egy csapat sisakos, nehéz télikabátos rendőr trappolt mogorván, és tömzsi tömegüktől telhető keccsel. A nyomukban ügető tömeg első sorai hangosan kacagtak rajtuk, s a kivörösödött, izzadt képükbe kiáltották a gúnyos biztatást: Szedd a lábad, kapd fel a térded! Ne hajszold magad, szegény barátom! Széna, szalma, széna, szalma, egy, kettő! Be a mellet, ki a hasat! Szégyen-gyalázat így hajszolni szerencsétleneket, a tüdejüket fogják kiköpni. Tiszta állatkínzás! Irány az egyenes! Ne másszunk a nyakukra, hadd jussanak levegőhöz!

– Maradj a kocsis nyomában, amennyire csak lehet – rángatta meg Johnny karját Ayamonn; Johnny a lány kezét tartotta erősen, s a lány finom ujjai viszonzották a szorítást. Keményen nyomultak mind a hárman, és hamarosan pár lépéssel a kocsis egyik sarka mögött ügettek, közel a nagy emberekhez, akik összeszorított szájjal, feszülten ültek a padjukon. Mindenki remekül mulatott a tömegbe szorult, merev léptekkel, bizonytalanul zötyögő rendőrök nevetéséges erőlködésén.

Most rendőrökkel teli pados kocsik nyomultak a sokaság közé, egyre közelebb a gyalog igyekvő társaikhoz. A Királyi Vár kapuja, a város testében látogató, mely seb előtt elhaladva mindenki láthatta a Lovasrendőrség teljes létszámában, kényelmesen felsorakozott századait. Ott ültek lovukon, sötétlőn, pár percig minden felvonuló látta őket: sisakjukon, zubbonyukon megcsillantak az ezüstdíszek; komoran ültek, jégbe fagyott fríz a Királyi Vár homlokzatán, mocnatanlanul; kengyel, kantár, zabla nem csörrent, sisaktoll nem rebbent. A mormogó, fecsegő emberek, amint elhaladván megpillantották őket, elcsöndesedtek, és csak a sok láb szapora dobogása hallatszott; az ezüstös villanások mögött sötétlő alakok pedig hang nélkül várakoztak. Johnnynak eszébe ötlött, hogy amikor legutóbb efféle látott, biztonságban ült az omnibusz tetején hatalmas, erős édesanyja mellett a jó melegben.

A tömeg bezúdult a Parliament Street-re; feszült csöndben várakozott mindenki. Johnny élesen csattanó vezényszót hallott: a sötét alakok megelevenedtek; újabb vezényszó csattan élesen, ezt megannyi villanás követte, amint a kardok kiröppültek hüvelyükből; a sisaktollak lebbenése jelezte a lovasok mozdulását; Johnny még egy harsány vezényszót hallott: erre a lovasok vágatában megindultak a tömeg ellen. A lány kezét szorítva Johnny megpróbált utat törni egy mellétkuta irányába, de úgy be voltak ékelődve a tömegbe, hogy odébsodródhat. Akkor látta, hogy a pados kocsin az illetők félállva figyelik a rendőrök rohamát, aztán a kocsis félfordulatot parancsolt a lovaknak, és elmenet nézett vissza a hullámzó tömegre. Az acélos fénycsíkok magasba lendültek, és lesújtottak az emberek fejére. A levegő megtelt fülsiketítő kiáltozással, sikoltozással, karomkodással. A legszálsó levők a mellétkutákban igyekeztek egerutat nyerni; a tüntetők büszke futólépése immár összevissza csoszogássá-dobogássá olvadt; a vaspatkók csattogása a kövezeten összevegyült a kardoktól még nem fenyegetett emberek kiáltásaival; a lovasrendőrök komor csöndben táncoltatták lovaikat a hanyatt-homlok botladozó népek melle előtt; súlyos szabályjukat úgy emelték, mintha egy gyilkos dallam ütemére gyakorlatoznának, úgy is sújtottak le az acélfényű csapás elől kétségbeesetten visszaránduló fejekre.

Am az emberek ellenszegültek. Lécek, botok, vasrudak, pusztá öklök szálltak harcba a rendőrök ellen.

A lovasrendőrség hibát követett el, mikor vágatában rontott rájuk, s így nem hagyott időt nekik, hogy szétszóródjanak: összepréselődve, bármiféle egerűttől elvágyva a karddal aprított emberek kénytelenek voltak visszavágni. A dühös dubliniakból a szorongatottság kényelmetlenül szivós harcossá csinált. A sisakok állsziya egy-egy jól hajított kőtől elpattant, több lovasrendőr hajadonfótt, vérző

homlokukkal nyargalásztott. Egyikét-másikát le is rántották a lováról, s a földre kerülve küszködött a rázuhogó ökölcsepásokkal. Több férfi vitézül forgatta a gyalogrendőröktől elszedett gumibotot; néhányan kardot is zsákmányoltak, de bár jól megmarkolták, nem szerették volna használni.

– Csapdába kerültünk! – mondta Ayamonn rekedten, a fogát csikorgatva –, csapdába kerültünk!

Johnny maga elé tartotta a kezét, s amennyire telt az erejéből, tolt el magától az embereket, hogy be ne roppanjanak a bordái; arcán patakozott a veríték, és csak keserves zihálással jutott levegőhöz. A lányt hozzá lapították; szeme behunyva, piros kis szája eltávtva. Több sötét alak fetrengett furcsán az úttesten, itt-ott egy-egy sisakos is köztük; némelyik négykézláb, rejtett sebeiből vér csöpögött a kövezetre. Társait messze megelőzve, lovát térdével irányítva egy rendőr csörtetett Johnny és két barátja felé, a szürke levegőben vészjóslóan villogó szablyájával vagdalt ide-oda. Johnny látta, hogy a villanás egy idősebb férfi arcára esik; aztán az orca egy véres szelete hirtelen levált, lefittyedt, mire a sebesült kétségbeesetten odakapott, és egy ordítással helyregyömködté; majd lerogyott az úttestre, és nyögdecselve nyomta két rángatózó kezét az irtózatosan felhasított arcára. Johnny csak állt, és bámult a közeledő szablyás lovasra; Ayamonn csak kucorgott, s a karját emelte, hogy a fejét s az arcát védje; a szép lány csak állt behunyt szemmel, a kis piros szája eltávtva. A tömeg arazonként olvadt-ritkult Johnny előtt, amint a lovasrendőr előbbre tört: hármójukat már csak néhány yard választotta el a szablya mohó életől. Az előttük vídám, színes búr zászlót tartó férfi felsikoltott, mikor a fölötte forgó villogást meglátta, majd – mikor a fénynyaláb lesújtott – hang nélkül lerogyott; a zászló kicsúszott markából, rúdja megpihent Johnny vállán. Most a rendőr oda karéjozta lovát, ahol ők hárman álltak; Johnny látta, hogy a karbunkulusként lángoló szempár a sisakellenző alól rászögeződik; látta, hogy a félőrült férfi vastag szája idegesen nyílik-csukódik, erős, sárga fogsora összecsap, amint a lovát durván melléjük rántja. Félelme örületében Johnny két kézzel megmarkolta a zászló rúdját, és vakon teljes erőből a lovas felé döfött, miközben a ló hátsó két lábán táncolt előtte. A zászlórúd keményfa hegye a lovas a füle alatt, a nyakán érte, Johnny mérges, vörös sebet látott felszakadni a döfés nyomán; a rendőr lebillent a lóról, csikorogva csúszott lefelé, majd döngve ért a kemény kövezetre; elfúlt nyögés szakadt ki belőle, aztán kábán, hang nélkül elfeküdt. Johnny érezte, hogy a ló patája térdtől bokáig felhasítja a nadrágját, és végighorzosolja a lába szárát; látta, hogy Ayamonn dühödten a lezuhant lovasrendőrhöz ugrik, látta, hogy súlyos bakancsával rátaapos az arcára; a sisak erős karimája meggátolta, hogy maga az arc beszakadjon, de Johnny tisztán látta, milyen rémesen csúf, véres sebet üt állán a vasalt cipősarok. Aztán érezte, hogy Ayamonn boldondul rángatja a karját, és hallotta az ordítását: Erre, ebbe az utcába, az Isten áldjon meg, különben végünk, ha a többi ideér.

Futottak hát hármában végig a mellékutcán, aztán a másodikon, a harmadikon, míg a zavaros ütközet zaja végleg el nem halt mögöttük.

Beestek egy kocsmába, s Ayamonn három féldecit rendelt, forrót, hogy kijózanítsa őket, mint mondta, és elűzze a csata zabolátlan hevére következő hidegrázást. Johnny mosolyogva játszott a közönyöst, aztán kiszaladt, s egy lámpaoszlopba kapaszkodva odahányt az úttestre. Ayamonn aggodalmasan nézte az ajtóból.

– Rendben vagy? – kérdezte – Borzalmasan összenyomott a tömeg, attól fordult fel a gyomrod. Gyere, kapd be azt a féldecit, és kutyabajod se lesz.

– Igen – mondta Johnny –, megnyomott a tömeg, az biztos. – De a szíve mélyén tudta, hogy az ijedség volt az oka, meg mindaz, amit látott. Ő, Sean, nem harcoss, nem katoná. Nem is lesz soha, érezte. Nem is próbál annak

látszani, csak a lány előtt minek hangoztassa. Visszament a kocsmába.

– Csodás löketet adtál annak a sisakos baromnak – mondta Ayamonn –, pont a füle tövébe! Pedig felaprított volna minket peccsenyének. Uramisten, hogy nevettem, mikor lebecskázott a lováról! Hát: ma jól a szemük közé néztünk. Amit álmodtunk, még valóra válik. – Izé – szölt gyorsan a csaposnak –, három felest mondtam. – Johnny rögtön tudta, hogy csak féldecikre van pénze.

– Rendben van az – sűgta a csapos a pulton áthajolva –, az italt én állom, értik. Sejttem, miben jártak maguk: hitet tettek a Szegény Öregasszony⁷ mellett, mi?

Kezét ráztak vele, halkán egészségére kívánták, és felhörpintették a borostyánszín, forró whiskeyt. Johnny érezte, hogy gyomrában az ólomhideg fájást gyönyörűséges forróság váltja fel, s arca kipirult az örömtől. Látta, hogy a lány arcába visszatér az eleven pír, fénytelen tekintetébe a szikra, és jóleső izgalommal fedezte föl, milyen pompásan emelkedik a hegyes melle a kising oltalmában. Kezébe fogta a karját, szelíden megszorította; aztán erősebben is, mikor a lány boldogan visszamosolygott rá.

– Nézzé meg a lába szárát – mutatta Sean szakadt nadrágját a csaposnak –, ezt az ágaskodó ló csinálta. Csoda, hogy őbenne nem tett nagyobb kárt! – És Johnny szeme előtt ismét felrémlt a lováról lebukó rendőr rémült képe.

– Akkor most oszljunk – mondta Ayamonn a kocsmából kijövet –, én erre, ti arra. SLAN LIBH addig is, viszlát. – Azzal elment. Johnny és a lány kerülő utakon karonfogva átsétált Ballybough-ba; Johnny jól magához szorította a lány karját. Édes, kósza gondolatok daloltak a fejében a lány szépségéről, de a szíve oly hevesen dobogott, melle úgy összeszorult, hogy pár szót alig bírt kinyögni.

– Kicsit sántítasz – mondta a lány a Tolka hídján.

– Kicsit fáj a lábam – mondta Johnny.

– No, itt volnánk – mondta a lány egy utcácskában, s megállt egy kis ház előtt. – Be kell jönnöd egy percre, hogy megnézzem. Egyúttal a nadrágodat is megöltöm.

– Nem, nem; nem kéne – mondta Johnny röstelkedve –, de azért köszönöm – bár közben nagyon is vágyakozott bemenni, hátha alkalom adódik, hogy a lányt megcserélgassa –, jobb lesz, ha megyek, komolyan.

– Félős egy fiú vagy – mondta a lány nevetve. – Csak mi ketten leszünk, ne izgulj – s egy sperhakkal kinyitotta az ajtót. Kicsit magához húzta Johnnyt, úgy recsent rá: – Jaj, menj már be, ember, különben a szomszédok újabb mesét költenek rólam.

A szűk előszobából jobbra szoba nyílt, volt benne egy fehér abrosszal leterített asztal, rajta uzsonnának való: sonka, kenyér, pohárkában egy reménybeli keménytojás, a kellemesen begyújtott tűzhely peremén szép, fényes serpenyő. A falnál, az ablak alatt divány, rajta két nagy párna, egyik kárminpiros, másik sötétzöld; két eléggé merev, egyenes hátú, bőrüléssel; szemben, a falnál mahagóni komód, rajta egy aranyozott váza és a lányról készült mindenféle fénykép: napernyővel a tengerparton, félköríves kőpadon ülve, könyvvel a kezében, vastag, bordázott oszlopnak dölve; és amelyiken Johnny szeme hosszan elidőzött: mélyen kivágott dresszben és torna-harisnyában, huncut mosollyal a szépen ívelt kis száján. A padlón nagy kék virágmintás, melegbarna szőnyeg, az ablakon csinos sárga függöny. Szerte a krémszínű tapétán rácsra futó sárga és halványpiros rózsabimbók, melyeket néhol a *Holly Leaves* karácsonyi számából kivágott képek takartak, nem szólva a tollas kalapját lengető, zöldkabátos Robert Emmetről, aki a kandallópárkányt ékesítette. Johnny tekintete gyorsan számba vette mindeme ragyogó szépséget, de ismételten elidőzött a mélyen kivágott dresszet és elbájoló torna-harisnyát viselő kis hölgyön.

– Nem is rossz – jegyezte meg a lány, mikor látta, hová kalandozik Johnny tekintete. – Jó táncos vagyok, és amint adódik valami esztrád a téli szezonban, vagy bármí, ahol

tánkar kell, az első sorba szerződtek. Egy bácsikám ad heti pár font apanázst, úgyhogy egész jól megvagyok. No és hogy tetszem – fűzte hozzá kajánul – ebben a fűde-illetlen kosztümben?

– Bájós vagy – mondta Johnny komolyan –, bájós vagy úgy, ahogy vagy; s a szépséged bármilyen ruhában viruló.

– Értem én – mondta a lány, és elpirult örömeiben –, ezüstösen csendülnek a szavaid, ha egy szegény lányt akarsz lépre csalni. Hanem ülj le, megnézem a lábadat, majd aztán beszélgetünk.

Vizet tett oda melegedni, s a másik szobából lavórt és törülközőt hozott. Mikor a víz már jó forró volt, kitöltötte a lavórbá, s egy tiszta vászonronggyal szeliden megmosta Johnny lábát.

– Föl van sértve – mondta –, és egy kicsit vérzik is. – Kitisztította a sebet, aztán vazelint kent egy fehér zseb-kendőre, és szorosan megkötötte a lába szárán.

– No, mindjárt jobban érzed magad – mondta. – Megteázunk, aztán megvarrom a nadrágodat. Amúgy Daisy vagyok – tette hozzá –, Daisy Battles. – Tovább fecsegett, amíg megfőzte a teát és két keménytojást. Sonkát szeletelt, és az egyik keménytojást Johnny elé tette. – Egyél – mondta –, farkaséhes lehetsz.

Johnny annyira el volt telve izgatott várakozással, hogy nem érzett éhséget, de megette a tojást, és ivott egy csésze teát; a lány derekasan meguzsonnázott.

– A szoknyám, az alsószoknyám, meg az, amit nem kívánok említeni, mind össze-vissza törődött-gyűrődött a tolongásban. Lesz munkám, mire tisztességes formába hozom. Node a jó öreg Írorszáért megérte.

Mikor meguzsonnázta, a lány gyors mozdulattal a szoba végébe húzta az asztalt, s a díványt a fallal párhuzamosan a tűzhely elé tolta.

– Így sokkal kényelmesebb – mondta. – Ülj ide, és vedd le a nadrágodat, amíg én tút-cérnát kerítek. Gyerünk már – tette hozzá, látván Johnny zavarát –, ne légy ilyen szegénylős, nem nézek oda, megígérem –, azzal kisietett a szobából. Johnny belepirult az izgalomba, amint levette a nadrágját, aztán leült a díványra, levette a zakóját is, s a pucér combjára terítette. Mikor a lány visszajött, nagy, sötétzöld kendő volt rajta, az takarta a vállától a csípőjéig; a keblén volt megtűzve egy jókora, ovális, aranykeretes brossal, melyen bársonyfekete háttérben elefántcsontból faragott meztelen leány kellett magát. A lány leült Johnny mellé, és kezdte varrni a szakadást. Johnny sejtette, hogy a sötétzöld kendő alatt csak egy könnyű ingecske van. Ijedten inkább a tűzhelyre nézett, és megjelent előtte a kínban eltorzult arc, a fül tövében vöröslő seb, a megtiport áll véres foltja. Visszafordult; nézte, hogyan öltöget a lány.

– Úristen – mondta amaz, ahogy a zakó alól kilógó lábára nézett –, milyen apró kis lábad van! S a kezed is milyen apró! – meglapogatta az egyiket –, kisasszony-kezed, kisasszony-lábad van. De csak nem elvitte a nyelved a cica? Egyáltalán beszéltél már lányokkal?

– Perszehog; még írül is.

– Írül? Szóval tudsz írül?

– Persze hogy tudok.

– Akkor mit jelent az, hogy TABHAIR DHAM PÓG?

– Adj egy csókot, nyilván.

– Hát adj egy csókot, ha lehet. No, látom, vigyáztál, meg ne sebesülj a nagy kedveskedésben – mondta, miután Johnny szégyenlősen odahajolt, és leheletnyire megcsókolta az arcát. – El nem hinné az ember lánya, hogy lefricskáztál egy rendőrt a lováról. No, kérem, mindjárt jobban néz ki – és felmutatta a nadrágot; a hosszú hasadás pontosan, szépen be volt varrva. – Senki meg nem mondja, milyen bunyóban forgolódtál, ha majd hazamégy. – Azzal a nadrágot egy szék hátára hajította maga mögé.

– Szép a brossod – mondta Johnny, és közelebb húzódtott hozzá.

– Ugye? Az idős bácsikám ajándéka – azzal levette a kendőről, és Johnny kezébe adta. – Allítólag Vénusz. Rosszkislány, ahogy elnézem. – Megrázta a vállát, a nagy-kendő lehullott róla, maradt az ingecske meg a harisnya. – Még megpörzsölsz a zakód – és lekapta Johnny lábáról, s a szék hátára hajította. – Úristen, idehallom, hogy dörömböl a szíved!

– Dörömböl a tiéd is? – kérdezte Johnny. – Hadd nézzem – azzal megrántotta a szalagcsokor végét: az ingecske szétnyílt, s látni engedte a lány rózsaszín bimbós, feszes két mellét; ő pedig beborította őket a két forró tenyerével. Aztán húzgálni kezdte az ingecskét, először a lány combjáról; a lány pedig kissé megemelte magát, hogy a művelet rendben sikerüljön, majd Johnnyra várva elnyúlt a díványon.

Néhány óra múlva a lány a díványon hevert, keblén a meztelen hölgyet arany keretbe foglaló bross biztosan összefogta a nagykendőt: a rosszkislány már nem volt meztelen, és Johnny keze sem viszkedett, hogy lerántsa a ruganyos bájákat rejtő sötétzöld darabot.

– De nagyon sietsz – mondta a lány félig hunyt szemmel – Nem maradnál még egy kicsit?

– Nem lehet – mondta Johnny –, rengeteg munkám van.

– Munkád? – kérdezett vissza a lány – Egy ilyen napon? Miféle munka?

– Rengeteget kell még tanulnom, Daisy.

– No – mondta a lány kuncogva –, akárhogy is, ma rengeteget tanultál – tőlem. Mostantól kitanult ember leszel. Eljössz majd megint?

– Igen, persze hogy. De most Isten veled, muszáj mennem.

– Hát akkor eredj – csattant fel a lány –, senki se tartóztat. Jó fiú vagy – fűzte hozzá szelídebben, s a kezét nyújtotta. – Ejha – mert Johnny erősen megszorította –, össze ne roppantsad. Félholtra nyúztál – tette hozzá huncutul –, mikor én, szegény, azt hittem, olyan félénk vagy, hogy semmi veszedelem nem telik ki tőled! Halkan csukd az ajtót magad után. – Azzal lehuntya a szemét, és boldog, mély sóhajjal visszafeküdt a díványra. Johnny pedig távozott.

1 1900. február.

2 John O'Hagan, 1822–1890.

3 1899 november – 1900 március.

4 1899. december.

5 1899 december.

6 1899 november.

7 Írország egyik régi költői neve.

Kurcsis László: Üzenet

Prometheus

Keserves egy nap volt. Az öböl mélyéről zúduló hideg, csípős szelek mérgesen kavartak fel a Beresford Place-ig, s próbálták átfűzni magukat a sűrű tömegben, mely az élet melegével töltötte meg a Király elegáns Vámháza előtt elnyúló teret. Parnell is itt állt valaha, dacosan, az épület széles lépcsősoráról szólta a sokasághoz, lánghegyű lándzsa a nép oltárán, bíborszínű szép szemében állhatatosság és a türelem ereje. Egyházi és világi gazemberek túlharsogtak téged, kifütyültek téged, szaggatták Írországot, hogy beléd marjanak; Isten pedig sok éven át emlékezetében tartotta mindezt, és elfojtotta hangjukat, mígnem megszánván a munkába tört népet, új férfiút küldött közéjük, kinek neve vala Larkin.

S ő végigvonult az utcákon, és bekiáltott minden sötét, rossz-szagú előcsarnokba. Eljött a nagy változás napja, Kirké disznainak jobb sora volt, mint nektek, hagyjátok ott okádékotokat, gyertek ki a napra. Larkin hív mindőtöket!

Es sokan félték, és sötét zugokban húzták meg magukat. Mások elmerészkedtek a félhomályos kapualjba, kilestek, és úgy mondták: Mr. Larkin, megbocsásson, de annyi mindent kell elvégeznünk és elszenvednünk; ápolnunk kell rákos és tüdővésztes betegeinket, nem mozdulhatunk ki; a halottaikat is el kell temetnünk. Ám ő elkapta a kabátjuk ujját-gallérját, és rájuk rivallt: Jöjjetek ki, és harcoljatok Amos fiával, ki eljőve, és közöttetek jár, Írország férfiai és asszonyai között. Hadd ápolják a betegek az ő betegeiket, és hadd temessék el a halottakat az ő halottaikat. Jöjjetek ki, hogy megharcoljatok azokkal, akik megkisebbitik a vékát, és megnagyobbítják az árat; jöjjetek ki, hogy ledöntsük a téli házat a nyári házzal együtt, mígnem elpusztulnak az elefántcsont-házak, és megsemmisülnek a nagy házak. És Sean belépett a Szakszervezetbe.

Egy darabig távolról követte a dolgokat, de végre elment, és meghallgatta Larkint, és attól fogva inkább a vörös zászlót, mint a zöld lobogót követte. Aznap a Liffey haragos hullámai gorombán csapodtak a rakpart gránitfalát; magasra feljött a barna dagály, fölötte rikoltva köröztek a nagy fehér sirályok, széles szárnyuk megfeszült, mikor élesen szél ellen fordulva oldalt vitették magukat. Az ösvények menti kis fákrol a sárga, barna levelek idegesen sodródtak utcahosszat, s úgy zizegtek az emberek talpa alatt, mintha sürgősen biztonságos menedéket keresnének a durcás szél zaklatása elől. A szürke, mogorva ég volt odafönt az egyetlen lobogó, de minden tekintet arra a feliratra szegeződött, mely az épület teljes hosszában zöld alapon arany betűkkel hirdette, hogy itt van az Ír Szállítási és Segéd munkások Szakszervezetének toborzóközpontja; a masszív kapuboltozat fölötti név, a Szabadság Csarnoka pedig forró szívvel köszöntött mindenkit, aki a robotos ökrök és a bégető birkák életénél valamivel különbérett akart harcba szállni. Ott álltak a Gaelek fiai, a dublini Sánc férfiai, akik a város nyomorának posványában nevelődtek hurcolódtak felnőttkoruk; gyerekeiket végigpofozzák az iskolán, s amelyik kalandosabb természetű a zömmnél, az az artane-i vagy a glencree-i javítóintézetben köt ki.

Ím, a korok során alakuló szavakból itt fejlik ki a végső szó, a modern En-Masse szava, és hatalmas éljen köszönti. Az épület egyik ablakából derékgig kihajolva Jim Larkin beszél a munkásokhoz, ahogyan csak ő tud beszélni: nem a békével való randevú, a sötét engedelmség, a nyájas rezignáció szavaival; hanem kürtök szavával a gonosszal szembeni ellenállásról, a sanda-bámész szegénységgel szembeni elégedetlenségről, és a dacról bármi hatalommal szemben, mely önhittén a munkások menetének útját akarja állni. Larkin arca szép, feszes vonású arc volt, éjfekete haja rendre a homlokába hullott, mozgékony, telt

ajkát olykor szenvedélyessé keményítette a sűrű bajusz; mély, sötét, rekedtes hangját a tér legtávolabbi sarkában is jól lehetett hallani – Seannak az volt az érzése, a földgolyó túldalára is elhat. Itt az En-Masse szava szólt: nem az Eg hagyta ránk régről, hanem egy ember bírta ránk újonnan. Ebben a hangban megszólalt Wat Tyler talpasainak menetelése, a Bastille ostromlóinak kiáltása és nyögése, az éhezők sóhaja, azoknak végső ordítása, akik a Royal Meath árpatáblás lejtőin kilencvennyolcban vérbe borultan elestek; együtt volt itt a gyermekmondóka és a csatadal, a lant ezüst bája és a kürt szava, hogy gyertek elő, vigyétek végig rongyos lobogóitokat a város vidámbb-színesebb utcáin, hogy a segédmunka legyen a szakszervezeti gondolat és szándék első csatasora, lovassága és tüzérége.

Az arany-bronz ötvözetű hang azután lefestette az emberek elé önmagukat: olyannak, amilyenek, és olyannak, amilyenné válniuk kellene; megmutatta nekik, hogy Isten nem tagadta meg tőlük szent tűzének adományát: akkor sem, ha az az iszapszínruhás félig már elitta az eszét; amannak a löversenyűség a Mennyország kulcsa; az a pasas fél különb lenni a gyávánál, és nem akar sztrájkoló társaihoz csatlakozni; amaz pedig, a legrosszabb eset, az ótvar sztrájkterő, fölveszi azt a munkát, melyet bajtársa azért tett le, hogy mindjűknek jobb föltételeket csikarjon ki. A hang kimondta, hogy ne fogadják el vezetőjűknek azt az óvatos duhajt, aki meghúzza magát a fotelében, és eltűri, hogy az embereinek a rendőri gumibot nyers ereje parancsoljon.

– Ki az, aki megküzd az ember jogáért, az emberhez méltó élet és halál jogáért? – kiáltotta; nagy, erős keze kinyúlt az ablakból, s intett a tömeg feje fölött.

– Mi vagyunk! – tömör falként dördült a válasz, és visszhangot vert a nyugtalan folyó fölött; a sirályok megálltak siklásukban, és csodálkozva irányt váltottak, mikor repedezett, bütykös, kormos kezek felhője emelkedett a levegőbe; erős és bátor kezek, képesek cölöpöt leverni, két tartani, vitorlát bontani, kemencét fűteni, várost építeni.

– A Mindenható ajándéka a munka – folytatta a hang –, ajándék, nem átok, akár a költészet, a tánc és az eszmék. – Sean átlátta, hogy ez az ember képes virágot tenni egy vázába, karéj kenyeret tenni egy tányérra, s azt az asztalra rakni. Itt kezdődik, gondolta Sean, a tágas, dolgos nap, a kellemes este, a nyugodt éjszaka; s az este csupa költészet, tánc, és szárnycsattogás; emezek a harmonikamuzsika felé veszik útjukat, amazok a szimfonikus hangverseny felé; azután pedig aludni, talán álmodni; de soha nem gyötri lelküket a kétség, hogy lesz-e kenyerük másnapra, mert bizonyosak benne, hogy amíg világ a világ, lesz nyár és tél, és nem lesz meddő sem a vetés, sem az aratás.

Az arany ág kilenc arany harangja

Szóthatna újra édes muzsikával,

Hogy a paraszt feledje ökreit,

A kalmár feledje fondorlatát,

A hadak feledjék a bős csatát,

S barátságban éljünk kis ideig.

Nem: örök ideig. A háború csatáit váltsák fel a béke ütközetei. A munka, minden mozzanatában, legyen legfőbb tisztessége az életnek, s ültessen naponta szélesebb mosolyt a föld ráncos arcára.

Dublin, Wexford, Cork, Galway, Waterford, Limerick és sok más város munkásai Larkin mellé sorakoztak. Ahogy kijött a börtönből, karjukba zárták. Belfastból indult, ahol olyan egységbe hozta össze a Narancsot és a Zöldet, amelyet addig soha nem ismertek. Onnan Derrybe, Columkille és a bátor Inasfiúk városába. Aztán le Corkba, ahol a munkál-
tatók először állították ellene csatasorba keserves gyűlöle-

tük falanxát. Bevádolták, hogy bünszövetségben ki akarta forgatni a munkásokat nehéz munkájukért járó keresményükből. A vád egyetlen tanúja olyan részeg volt, hogy haza kellett küldeni; a Korona és Hordó ügyésze, egyben a Munkálatók Szövetségének jogtanácsosa, egyesítette magában Isten dicsőségét és Írország becsületét. Az esetet tárgyaló két bíró egyike, Sir Edward Fitzgerald, volt oly vakmerő, hogy kijelentse, minden tisztességesen gondolkodó cork-i polgár fejében világos: ha egyáltalán létezik bünszövetség, az a dublini Alkirályi Vár és a cork-i munkálatók bünszövetsége ama célból, hogy a város munkásai soha a jövőben ne védhessék meg érdekeiket egyesült erővel. Am Jimnek épp ez okból tizenkét hónap aranyos kis kényszermunkát ítél meg a másik bíró; kollégája feje fölött átnyúlva így igazolta az Oroszlán és az Egyszarvú hibátlan jogérzékét. Aztán lehervadt arcukról a vigyor, mikor néhány hónap múltán a Királyban termett annyi józan ész és jóindulat, hogy kegyelemben részesítse ezt a remek embert, aki Isten ezernyi képe mását akarta kirángatni a nyomorúságból, mely rosszabb volt, mint a legszegényebb ír paraszt földjén robotoló igazállatok nyomorúsága.

Így aztán Jim kijött a börtönből, és a Townshend Street-i bérkaszánya egyik szobájában – ahol egy palackba tűzött gyertya szolgált fáklýaként, s egy csajka tea meg pár cipő volt a lakoma – megalakult az ír munkásság harcoss földi egyháza, neve szerint az Ír Szállítási és Segéd munkások Szakszervezete. Apró tüzecke volt akkor, de hamarosan lángoszlop, melyhez egy-egy szikrát adott Yeats, a Költő; Orpen, a festő; A. E., aki minden szeder- és sombokorban istent látott; Corkery, a történetmondó; James Stephens, a költő, a kecsesen szatirikus jokulátor; Dudley Fletcher, Coolbanagher plébánosa; de még a Hermitage-ház szilfái alatt csöndesen kőszáló Patrick Pearse is, aki talán épp Robert Emmetre, Írország szív szerelmére gondolt. – *Ké-szen áll, uram?* – kérdezte a hóhér, s ő halkan felelte, – *Még nem, még nem* – egyszer majd ő, Pearse is felkapja méla fejét a furcsa, újmódi kiáltásra, (mely bejárván Dublin utcáit, lazít egyet Szent Patrik és O'Toole Szent Lőrinc fegyelmző markán) és hüvelykjét övébe fűzve kimondja: *nincs az a magántulajdoni jog, mely megállna a nép közös jogával szemben.*

A villamosvasút munkásai, akiknél elnyomottabb rab-szolgát Írország nem ismert, zúgolódní kezdtek, és próbálták felhangolni magukat, hogy megvereksenek a jo-gaikért. Nem volt biztos munkájuk, nem volt megszabott munkaidejük, de megszabott fizetésük sem, mert ahány fordulót megtettek, annyi ócska ürüggyel bírságotlák meg őket, úgyhogy a bérük hétről hétre összezsugorodott, s a pennyt, amit a vasárnapi misén Jézusnak adtak, csakugyan a szájuktól vonták meg. Éjfélre, mikor az utolsó villamost is eltették aludni, eljöttek a Szabadság Csarnokába, hogy bátorságot merítsenek Larkin hitéből. Nyitott-pados és zárt kocsin jöttek, harmonikán, melodeonon meg szájherflin játszottak, régi ír balladákat meg orfeumnótákat énekeltek, miközben befelé dőcögtek az inchicore-i, clontarfi, ringsendi remizből. Amint egy-egy zsúfolt kocsí beért a Szabadság Csarnoka elé, az összegyűlt tömeg megéjjelezte, mert minden csapatot úgy köszöntöttek, mint a csatamezőre készülő seregetek szánt erősítést. A villamos-vasutasok aztán benyomultak a zsúfolt, fülledt terembe, ahol már egy tüt se lehetett volna leejteni; a szónokok homlokán csöppekbe gyűlt az izzadság, hevesen törölték magukról egyre, és megállás nélkül beszéltek tovább; egyedül Jim Larkin csapta félre a nagyobb csöppeket keze türelmetlen mozdulatával, de úgy fűtötték a tüzes eszmék, hogy azt se bánta, ha a sós veríték a villogó szemébe ment.

A munkálatók is egybegyűjtötték erőiket, hogy kifá-rasszák a melósokat, és eltiporják a fenyegetést. Vezérük, William Martin Murphy, a dublini villamosvasutak, az óriási Clery's áruházak és Isten tudja, még mi minden tu-lajdonosa, eltökélte, hogy ráveszi a munkálatókat: senkit

ne alkalmazzanak, aki Larkin szakszervezetének tagja. Kushadjanak, vagy haljanak éhen. Jacob, a kekszgyáros, Shackelton, a malomiparos, Eason, az újság- és hetilap-mogul, továbbá szén- és épületfa-kereskedők, gőzhajó-tulajdonosok sorakoztak fel Martin Murphy mellett, mondván: veled vagyunk, öregfiú, amit cselekszel, mi is cselekedjünk, amit mondasz, mi is mondjuk; a te profitod a mi profitunk, a te istened a mi istenünk. És így lón. Ka-tolikus, protestáns, kvéker és hitetlen pogány munkálatók kézen-lábon fogták egymást, egy közös zsákba rakták a pénzüket, s a püspökkel meg a pappal, az alkirállyal meg a tanácsával, a gyalogossal, a lovas százarral meg a gumibotos rendőrrel beálltak mindenféle alakzatba, négyyszög-be, körbe, háromszögbe és holdkaréjba, hogy márpedig ők leverik a munkásokat.

Az egyik munkafelügyelő odaódalgott Seanhoz, jobb kezével elébe tartott egy papírt, és azt mondta: Hé, te, írd csak alá. A papír fejlécén koponya volt lábszárcsonttal, egyik sarkában aprócska kereszt, s a mottó: *Per ardua ad castrat.* A dokumentum az alábbiakat közölte:

Szent Fontésperi szent és megbonthatatlan védnöksége alatt én, NN. ünnepélyesen és mindennemű hátsó gondolat nélkül esküszöm (így görbüljek meg, ha nem), hogy ezen mai naptól fogva nem leszek tagja Larkin Szakszerveze-tének, őt magát társaságomból kitagadom, gondolattal, szóval, tettel neki segítséget nem nyújtok, ha meglátom, átmegegyek az utca túloldalára, minekutána rábeszél, hogy igyekezzek megharapni a kezét, mely táplálékban nem rés-zeltetett; továbbá ígérem, vállalom és kifejezetten meg-esküszöm rá, hogy munkálatóimat hűségesen szolgálok, bárminő Szakszervezetet alakítanak, illetve engedélyez-nek, abba én belelépek; ily módon pedig magamra vonom a Szent Fontésperi becses, hön óhajtott, pléhlekemelő áldását, mígnem Isten akaratóból vénkorom, vagy annak előtte baleset révén kipöndörülök a munkából, melyet már képtelen volnék elvégezni. Mínderre illárom harmadszor is megesküszöm. Aláíratott Urunk folyó évi nyolcadik ha-vának tizenketted napján a kivagyman hitelül: William Martin Murphy, valamint T. Gomarawl.

– És ez mit jelentsen? – kérdezte Sean.

– Azt – mondta a munkafelügyelő, és kacsintott hozzá –, hogy Mr. Martin Murphy jobban tudja, mi válik hasz-nodra, mint te magad, úgyhogy légy jó fiú, és írd alá.

– Mondd meg a tudatlan bugris Murphynek, meg a sa-káljának, Bimbertonnak: előbb megnézem, hogy mennek a pokolba!

– Ne légy bolond, Jack – mondta a munkafelügyelő békítőleg –, hamar munka, hosszú bánat. Írd alá, ember, aztán lépj, ahova akarsz, ha nagy a nyomás: nem tiltja a törvény, hogy aláírd ezt az izét, aztán ha kell, úgy tégy, mintha mi sem történt volna.

– Nézd, Bill – mondta Sean –, egy nagy költő egyszer azt írta:

*Mióta rég először ült nyeregbe,
e lovag a lovagságot szerette,
a jó modort, hírnevet, harcokat,
a szabadságot és az igazat.¹*

Mármost, ha ezt az izét aláírnám, mindez elfordulna tőlem, és megtagadna.

– Hát nem tudom – mondta a munkafelügyelő, és igye-kezett gúnyosnak hangzani –, ezekkel a dolgokkal mi nemigen élünk. Ez csak afféle költői duma. A munkásem-bernek a tízparancsolat éppen elég, még sok is. Aztán meg lehet, hogy érdemes ember vagy, de lovag aligha.

– Hát, ember is alig volnék, ha aláírnám, Bill.

– Ahogy akarod, Jack, de akkor se vagy több, mint aki aláírja. – Majd emeltebb hangon folytatta: – Ha nem bí-rod aláírni, távozz a munkaterületről, itt mi nem kérünk a larkinizmusból! – Látván, hogy Sean habozik, még hoz-zátette: – Ha pedig szívóskodni akarnál, van rendőr is a közelben, hogy kipöndörítsen.

– Megyek – mondta Sean –, de mondd meg a főnököknek, Gomarawlnak, ő pedig adja tovább Martin Murphysnek: az ilyenek elárvereznék Krisztus köpenyét; rézgarast veretnének a csillagokból; kasszafiókat csinálnának a keresztfából; kalapbélésnek metélnék fel Shakespeare selymesszavú szonettjeit; alkudoznának Trójai Helénával, hogy mennyiért tölthetnek egy éjszakát az ágyában; s a mennyei sereget a Szent Antal Alapítvány filléres vacsorájával akarnák jóllaktatni. Mert nincs, amit meg ne cselekednének, hogy csúffá tegyék magukat Isten, az angyalok és az emberek előtt.

Egy szép napsütötte délelőtt, mikor egész Dublin kicsípte magát a Lovasbemutatóra, a villamosok hirtelen leálltak. A vezetők és a kalauzok otthagyták őket a faképnél, ahol a nap egy adott percében épp voltak, mikor a sztrájk elindult; a kocsikat aztán rémült felügyelők és némely spiclik és sztrájkőrök juttatták el a remizbe, akik Martin Murphyben Isten újabb inkarnációját vélték látni. A munkálatok pedig kitiltottak mindenkit, aki nem volt hajlandó otthagyni a Szakszervezetet: molnárokat, gyári munkásokat és munkásnőket, a dokkok, a vasút, a kisebb és nagyobb városok kis- és nagykereskedelmi boltjainak és áruházainak dolgozóit. S ők bátran sztrájkba léptek: szilárd léptekkel indultak az éhezés, a baj, a gyűlölet elébe, csak azért, hogy megválaszoljanak a bennük égő reménynek.

A por és piszok, amiben a nép élt és meghalt, szétszórdott mindenfelé az arisztokratikus finom utcákon; rászállongott az arany paszományos kék és vörös tisztí zubbonyokra, a kereskedő, az ügyvéd és az orvos ragyogó szalonkabátjára és fényes cilinderére; az ügyvéd és a bíró józan fekete talárjára és sűrű, bodorított parókájára; a dús szövésű, makulátlan karingre és a hetyke birétumra; a dáma és a kisasszony fényes selyem ruhájára és sustorgó tafota szoknyájára.

Akik ott éltek, ahol orgona nyílik a kapu előtt, ahol az aranyeső lecsüggő szépsége takarja a falakat, ahol tucatnyi gyönyörű ifjú rózsza hervad a hónapokkal, és hal el békecségekben, ahol az év háromnegyedében nászt ülnek a virágok – hozzájuk is elért a por és a piszok, s a háborítatlan elmék leszoktak a könnyű örömről. Ovatosan nyíltak a varázsos szárnyas ablakok, és szép, illetve hatalomvágyó szemek tekintettek ki az újfajta tündérvilágra, a füstös kavargásba fordult Kelta Félhomályra, melyben goromba, csúf figurák pörögtek az erő és az eltökéltség bergamaszka táncában.

A riadókészültségbe összerántott katonaság a laktnyákban szorongott; a városi és vidéki rendőrség szakaszonként járőrözött, és lovasrendőrök ügettek egyik utcán föl, a másikon le. A klérus, ha nem épp a sztrájk szervezőit ostromozta, szorosan összezárt a titokkörtző csöndben. S a düledező házsorok végén rajokban állt a falnál a rendőrség, kék és fekete vegyest, mintha a rothadó épület hirtelen sötét, baljóslatú nyulványt növesztett volna. Ott álltak, nem mozdultak, bár ahány szemük volt, lassan mozdulva üregében mind az arra járó követte. Az arra járó pedig próbált úgy tenni, mintha nem látná őket; vagy ha mégis, akkor mintha semmi köze nem volna hozzájuk, hisz ő az Úr oldalán áll, a Királyt szolgálja, és kész híve William Martin Murphysnek. Sean valahányszor elment mellettük, megborzongott, mert lelki szemei előtt megjelent egy hirtelen emelkedő kar, egy acsargó pofa, és szinte érezte, hogy koponyájának széles csontjai bezúzódnak, rá az agyára, s őt körülveszi a halál sötétje.

Nem értette, miért nem áll ki a papság az emberek azon jogáért, hogy maguk válasszák meg vezetőiket és szakszervezetüket. Emlékezett rá, milyen lelkesen üdvözölte Mickiewicz, a lengyel költő a francia kommünárok kétségbeesett dolyfű fölkelését Rómából történt visszatérte után. Ott ugyanis légiót akart szervezni, hogy felszabádsítsák Olaszországot az osztrák uralom alól; és hogy

dühöngött a fondorlatosan félénk bíborruhás kardinálisokra, akik oly lekötelező udvariassággal állítottak annyi akadályt minden terve elé. Ha ő, Sean megtehetné, hogy feltöri a hercegprimási palota körüli park masszív kapujának zárát, vagy sötét éjszaka megmássza a magas, hideg, terméskőből rakott falat; átoson az élősövényeken, el a cifra virágágyak mellett; beugrik egy gondatlanul nyitva hagyott ablakon; észrevétlenül kikerül titkárt és ajtónál-lót, s megjelenik a breviáriumát olvasgató tiszteletreméltó úriember előtt, akkor elkapná a karját (akár a lengyel költő a Pápiát) és elmondaná a Hercegprimásnak (akár a költő a Pápiának): az Égre, ember, nem tudja, hogy Isten lelke a dublini munkások kebelében lakik!

Hat rendőr rajta, hat lovasrendőr előtte, hat mögötte: egy sztrájkőr hajtotta társzeker haladt lassan a rakparton. Hirtelen egy csapat dokkmunkás jelent meg az elülső lovasrendőrök és a társzeker között; másik csapat a társzeker és a hátulsó lovasrendőrök között; a harmadik a gyalogrendőröket támadta le; a sztrájkőröt lerántották a bakról, míg a lovasok próbálták rémült lovukat féken tartani, s a képüket védték a kövek és a törött palackok záporától. Mire összekapták volna magukat, a sztrájkőr a folyóban lubickolt, a sok kéz pedig villámgyorsan kifogta az ígáslovat; a társzekeret a partfalig tolták, ahol – Hó-rukk! – a társzeker megemelkedett, és nagy robajjal belezuhant a folyóba, a visító sztrájkőr mellé.

A fölvert por, a recsegés-ropogás, a véres bunyó nem töltötte el hálával Seant; sarkon fordult, hogy amilyen gyorsan csak lehet, elhagyja a helyszínt; mert ha rendőrájással akad össze, a gyorsasága arra utal, hogy benne volt valamiben, s egy gumibot könnyen odaroppan a koponyájára. Úgyhogy amennyire képes volt rá, gondatlanul lépegetett, mikor – Jézusom! – egy támolgyó, rongyos alak érte utol, aki mind a két kezét a félarcára tapasztotta. Sean oldalt pillantott: az illető arcát az álla fölött felhásította egy kardcsapás, ő maga pedig egyre azt kiabálta: Egy zsebkendőt, egy zsebkendőt, valaki! Jézus! Nincs egyetlen ember Dublin város millió lakosa közt, aki elég tehetős, hogy megszánjon egy szegény, vérző pasast egy zsebkendővel!

Sean egyetlen zsebkendője biztonságban lapult otthon, hál' istennek, a rongydarab pedig, amit használt – mindig is, az egészen különleges alkalmakat leszámítva – túl értékes volt, hogy csak úgy odaadja; mert nemigen nyílt módja másikat szerezni, az alkalmas rongydarab ritka volt, mint a bíbor brokát vagy a finom batiszt; úgyhogy Sean ballagott tovább, a sebesült meg a nyomában. Bérbricska közeledett lassan az utcán, majd megállt; a kocsis leugrott, megnézte az illetőt, és rémülten hadarva azt mondta, Hé, ember, másszon fel, elviszem a Jervis Street-i Kórházba, mielőtt elhagyja a fél pofáját; maga pedig, mondta Seannak, ugorjon fel, és tartsa, ki ne essen.

Seannak nem volt mersze, hogy hallatlanba vegye, és tovább menjen; felhágott az oldalülésre, átkarolta a sebesültet, nehogy eldőljön; az meg görcsösen mormogta: Ha lett volna zsebkendő nálam, ott maradtam volna verekedni. Férceljenek meg pár öltéssel, és megyek vissza, elkapom a disznót, aki ezt csinálta velem!

Amint a következő utcába befordultak, rendőrájáró állította meg őket; vezetőjük, egy őrmester megkérdezte, hol voltak, hová tartanak.

– Ó, én csak az irgalmas Szamaritánus példáját követem – mondta a kocsis vidoran –, fölszedtem szegényt, elviszem a Jervis Streetre, ha már úgy sincs jobb dolgom, őrmester úr.

– Szemét, csibész banda! – acsargott az őrmester – Ismerem én magukat régről. – Hé, maga – azzal elkapta a sebesült karját, és lerántotta az ülésről –, jobb lesz, ha sétál, és nem mereszti a seggét a kocsin, csak mert a közmondásos keleti kényelem larkinista eszméje azt diktálja. Ebben a háborúban, komám, a sebesült legyen a maga

szanitéce, cipelje maga magát hordágyon a kórházba! – Azzal keservesen farba rúgta az illetőt, úgy, hogy amaz megtántorodván elkapta kezét a sebről, mire a felhasított fél arca véres lebonyként omlott az állára; azt egyet ordítva az ujjáival helyre gyömködté; másik kezével a gerince tövét tapogatta, úgy botorkált nyögdecseelve elfelé.

– Maga meg legközelebb ne legyen olyan gyors és készséges a fene nagy jótekonyságával – förmert rá az őrmester a kocsisra.

– Nem tudtam, őrmester úr – mormolta a kocsis. – Én meg ez a jóember azért segítettünk neki, mert azt hittük, hogy valami teljesen ártatlan baleset érte.

– Micsoda két marha! – ordított az őrmester szarkasztikusán. – Takarodjon, mielőtt kocsistul, lovastul, mindeztől beviszem az őrszobára. Maga meg mit bámul? – támadt egy fordulással Seanra, aki se menni, se maradni nem mert. – Maga is afféle, aki meg akarja forgatni a világot, mi? Hát eredjen, oszt forgassa meg másutt, maga szencsétlen anya rossz álmának nyomorúságos maradéka! Tessék, segédkezet is nyújtok hozzá! – És mielőtt Sean észbe kapott volna, a súlyos kéz villámgyorsan nyakon vágta, mire ő megpördült, s a lendülettől szinte futvást indult elfelé az utcán; szeme előtt ragyogó csillagok táncoltak, térde rogyadozott, amint meg-megtántorodott; de amíg ki nem került a könyörtelen banda látó-hallóköréből, hangosan felnyögni sem mert; szíve mélyén pedig örült, hogy tenyerrel, és nem gumibottal vágta nyakon.

A kitiltott munkások rá következő vasárnapra meghirdetett nagygyűlését az Alkirályi Vár betiltotta. Miután a betiltó végzést kézbesítették a Szabadság Csarnokába, este nagy tömeg gyűlt össze, hogy meghallgassa, mi a teendő. A nagygyűlést megtartják, Jim Larkin ott lesz az O'Connell Streeten. Sötétedett, a zaklatott város fölé félhomályos csöndesség terült. Még a sirályok is elfojtották panaszos rikoltásaikat; s a tömeg hallgatott, figyelmesen hallgatta az ablakból szóló sötét, mély hangot. Sean úgy érezte, a hosszú kar mintha az égbolton mozogna, s a csillagokat irányítaná Dublin fölött; aztán a gesztikuláló kéz felmutatta a végzést, a másik izmos kéz égő gyufát tartott alá; a papír hirtelen lángra lobbant, mint valami kisebb meteor; halálos csöndben égett, mígnem végül fekete pernyeként hullott le a munkások fejére, bizonytalanul meg-meglibbenve a közös dac hatalmas rivalgásától, mely felért az égig, majd visszapattanva megremegtette az Alkirályi Vár ablakait, és megrázta a részzőgekkel kiveret, rézkilincses vastag kapukat. Eltökélték és szilárdak, gondolta Sean; de fegyverük nincs; nincs fegyverük.

Ó! tengersok nép volt az O'Connell Street-en vasárnap reggel! A nagyórától, mely pedánsan lengett az Irish Times szerkesztőségének falán, a túlsó hídfőig, másfelől jócskán a Nelson talpa alatti Oszlopon túl a széles út feketéllett az emberekől; és mind azt várta, hogy az első kattanásra, mikor az óra ütni kezdi a deket, Jim valahonnan felbukkan.

Ebben az utcában állt nem is oly rég a szelíd Shelley, s kínálta a járó-kelő bámész népségnek a jogok általa írt Nyilatkozatát. A Seannal majdnem épp szemközti vendéglő egyik ablakából nyújtogatta a remény és viharos buzdítás röpiratát a gúnyolódó dublini polgároknak. Shelley, aki így dalolt:

*Mi a Szabadság? – Te csak
a Rabság tudósa vagy,
hiszen neve a neved
eleven visszhangja lett.*

*Ébredj már, mint oroszánok
roppant hada, rázd le láncod,
mint a harmatot, amely
az alvókat lepi el –
tűlerődnek győzni kell!*

Talán lenéz most erre a tömegre, látja, és megtapsolja az ír munkások gondolkodásában beérett változást. Ó, ha fegyverük volna!

– Nézd! Ott van Jim! – szólt egy hang, s a tömeg, akár a goromba szél fúta búzatábla, meglódukt a híd felé. – Nézzétek, itt van! – szólt egy másik, s a tömeg az Oszlop felé lódukt.

– Temetési menet fog erre jönni – mondta valaki Sean könyökénél –, s amikor a halottaskocsi a tömeg sűrűjébe ér, Jim kipattan a koporsóból, és elmondja, amit mondania kell.

– Áh, nem – replikázott egy másik hang –, akárki meglássa, a folyón jön lenről, titokban, csónakon.

– Úgy nemigen – vágta rá egy harmadik –, a parton hemzsegnek a zsernyákok.

Sean, nem lévén hős, megborzongott; úgy érezte, nem volt bölcs dolog idejönnie. Megtapogatta a zsebét: igen, a rongydarab is, az egyetlen zsebkendője is ott lapul. Nem árt, ha van az embernél kötszernek való, sosem lehet tudni, mikor éri váratlan sebesülés. Igaz, a rendőrök úgy utasították, hogy a tüntetők vállalják üssék, de mindig a koponya tetéjére vagy az oldalára csapnak le. Hátranézett, hogy megnyugtassa magát, nem sodródott-e túl mélyen a tömeg sűrűjébe. Nem: sarkon fordul, sebesen lök egyet-kettőt a könyökével, és már kívül is került, mindössze pár lépésnyire az Oszlopnál nyíló mellékutcáktól – és akkor már nincs baj. Talán a rendőrség is csak azért vonult ki, hogy felügyeljenek a szabályszerű rendre. Kötelesek jelen lenni, ahol tömeg van; ez a szokás, nincs különösebb jelentősége. Ha azt akarnák, hogy ne gyűljenek ide az emberek, kordonnal lezárják az utcát, azzal megakadályozzák az egészséget; az emberek pedig körös-körül szemlátomást jól érzik magukat, nem akarnak békétlenséget. Feszült figyelemmel várják, hol bukkan fel Jim, folyton forgatják a fejüket hol erre, hol arra. Sean kissé arrébb, egy kapubejárat előtti szűk lépcsőn megpillantott egy férfit: az oldalsó oszlopba kapaszkodott, hogy biztosan álljon, fejét és fél arcát vastag kötés borította; a sapkából, a kabátból és az arc látható szeletéből ítélve Sean megesküdött volna, hogy ugyanaz a pasas, akinek a fél arca pár napja leomlott az állára. Ártalmas dolog ilyen állapotban efféle helyen mutatkozni, gondolta.

– Ott van! – kiáltotta váratlanul tucatnyi hang Sean mellett. – A Martin Murphy saját szállodájának ablakából fog beszélni! – És csakugyan, ott állt papi csuhában egy magas férfi, akiben – miután az álszakállt letépte az álláról – a tömeg fölismerte szeretett hősét, Jim Larkint.

Óriási üdvivalgás dübörgött végig a széles utcán. Sean is fölemelte a jobbkezét, ő is éljenre nyitotta a száját, de azt hamar becsappantotta az irgalmatlan erővel hátra lóduktó tömeg, míg a távolabbi részről egy másik hullám előre-zúdult, hogy jobban lásson; bár az éljenzés már elhalt, elfojtotta a nem túl távoli, folyamatos sikoltozás, a rengeteg láb eszeveszett csoszogása és a rémült emberek hangos átkozódása. Tíz-tizenkét sorral előbbre Seannak feltűnt egy düllédő szemű, dagadt arc; a tátott száj torka szakadtából üvöltötte: – A rendőrség, itt az attack, vissza, vissza, mindenki! Erisszenek, erisszenek, adjanak utat; kérem, nekem beteg a szívem! Verik a népet véresre, halálra, adjanak utat egy szegény, beteg embernek, nem hallják?

Sean kétségbeesetten erőlködött, hogy sarkon forduljon, de a tömeg a mellette vergődőhöz nyomta. Érezte, fölemelkedik; dühödten dulakodott, hogy a földön tartsa a lábát, de hiába; a karját se bírta kintlódva a törzse mellé húzni, hogy a ránehezédő, fojtogató nyomást viszsza-fojtja. S ahogy nem bírta leereszteni a jobb karját, úgy nem bírta a bal fölemelni, hogy legalább a gallérját kigombolja, s egy kis levegőt, levegőt kapjon; csak a tömeggel sodródott előre-hátra. A fuldokló nép zihálása, akár a viharban hánykódó szállítóhajón halálra rémült marhafalka sűrű, párás lihegése, olyan volt; s az egész küszködő nyomorúság fölött ott csattogott a lovasrendőrök hangja: – Hegyibe! Visszazavarjuk a patkányait a szemétdombra! Ne sajnáld a Larkin fattyait, adj nekik!

– Jézus, Mária, Szent József, légy velünk! – jajdult valaki Sean mellett, amint két gyomorszorító roppanás újabb két koponyára mondott áment. Sean csak behunyta a szemét, s a csapást várta. Szívgyödrébe gyötörő fájdalom szúrt, a ránehezédő lázas nyomástól mellén-hátán csorgott az izzadság.

– Soha nem szabadott volna Larkinra hallgatni! – vinnyogott mellette az ismerős hang – Megmondta a papság jóelőre, lehetett volna annyi eszünk! Jézus, Mária, Szent József, légy velünk e nehéz órában! Ha innen épen kijutok, féltucat gyertyát gyújtok a Duennadurbani Szent Nocnocnak!

Sean úgy érezte, nem bírja tovább. Ahogy vitte az áradó-ápadó embermassza, mintha már túl jártak volna a Nelson-oszlopon; a tömeg fölött pedig ide-oda cikáztak a rendőrsisakok, és gyúrta, gyapálta, gyilkolta, gyalázta a népet a gumibot.

Egy perc, és valami puhába botlott a lába, egy pillanattal, s egy végképp mozdulatlan testre lépett. Aztán újra képtelen volt a földön tartani a lábát; s ahogy görcsösen vergődött, hogy lejjebb csússzék, csak egyre följebb jutott, mígnem fejfel-vállal kimagaslott közülük, úgy nézte körbe a tömeg fortyogó felszínét. Nőt nem látott, bár egynek a sikolyát többször is hallotta. A tömegnek az a része, mely Seant szorította satuként, most hirtelen fordult egyet, és látni lehetett, mint öklözik-könyöklök egymást dühödten, hogy elsőként tűnhessenek el a Szent Szűz Mária Nagytemplomhoz vivő szűk mellékutcában. A holtidőben, míg Sean arra várt, hogy az áradat bevigye a menekülés szűk tölcserébe, látta, hogy négy rendőr húzza-vonja-löki Jim Larkint, és seregnyi kollégájuk veszi körül őket, kezükben készen a gumibot, hogy ha bárki ütészni közel merészkedik, lecsapjanak a fejére. Aztán ahogy arrébb tekintett, Őristen! Ott volt a felhasított képű barátja, egyik kabátujja leszakítva, a kötés lerántva, öszszevissza a nyakában, három rendőr fogja le, és viszi – ő meg, mintha nem volna elég a baja, teli torokból kiáltja, hogy éljen a dublini munkásság! Éljen Jim Larkin! Sean borzongva arra gondolt, hogy fog ez az ember kinézni, ha amazok berángatják a cellába, és senki nem látja, mit művelnek vele.

Most egy haragos lököhullám és egy bordaroppantó nyomás Seant a túlélésbe vivő szűk tölcserébe sodorta; a külső nyomás enyhült, bár a belső megmaradt; s a lába földet ért. A népi lézengő ritter sápadtan megállt, népe tovább menekült befelé a templomba, hogy békével s a biztonság reményével töltekezzenek. Most a belső nyomás kirobbanása fenyegette rohammal: lélegzése alig bírta tartani az ütemet örült szívdobogásával, fájta a feje, s a templom lépcsőkorlátja ide-oda imbolygott a szeme előtt. Valahányszor tett egy lépést a lépcső felé, a lába félkört írt le, s a járda mintha felpúposodva csapta volna meg a talpát. Végre odaért; nekidőlt a korlátnak, lecsúszott a lépcsőre, és várta, hogy a szívdobogása lelassuljon, és háborodott lélegzete mérsékelje magát. Őristen! Micsoda nap volt ez!

Ketten voltak törvényes szoborjogosultak az épület tetején: O'Toole Szent Lőrinc és Szent Patrik; háttal álltak a népségnek. O'Toole pillanatnyilag rendőrfelügyelői minőségben bunkósbototl igyekezett nyáját a törvény és a rend hulló tiszteletének útjára terelni. Szent Patrik viszont egyik ritka ökelta könyvének pergamenlapjai közé dugta püspöki méltóságú orrát, és füle botját se mozdította, úgy lefogalta a maga baja.

(...)

Ezek miatt az írek miatt egy aggodalom az életem, és Lőrincnek is. Szegény, nemigen tudja, hogy bánjon velük, főleg a dubliniakkal. Az ember azt hiszi, szépen, ügyesen letérdepeltette őket, harsogják a *mea culpa*-t, mintha éljeneznének, mikor egyszer csak valamelyik felpattan, elordítja magát, hogy pokolba az egésszel, mire a

banda mind a nyomába ered, és csinálja, amit nem kéne. Micsoda édes, békés élet jutott az angol szenteknek – már annak a néhánynak, aki van –, hozzánk képest! Alig-alig zavarja meg álmukat az alattuk való gyermekesereg veszekedése. Bezzeg én, alig ülök le, hogy csöndesen megbédéljek, jön egy hisztériás hírnök, felkavarja azt a kis nyugalmasat, ami manapság jut az embernek, a szárnya suhogásával, és elkezd suttogni, hogy: Tüstént legyen a határon, uram, megint csinálják a hepparét! És akkor idejönnek az emberhez ezek a nyafka, senkiházi angol szentek, puccosan a naftalinból, hogy tanáccsal, sőt, intelemmel szolgáljanak, hogyaszongya: Maga nem elég szigohú ezekkel, Poddy. Túl sok gyengéjüket elnézi nekik. Ehős kézzel kell kóhdában tahtani őket. Az Ardaw-i sebbleghe mondom, én szigohúbb volnék. Kis híján kifogytam a béketürésből, mikor az a taknyos Shlemerhami Shent Allsup vállon veregetett azzal, hogy Poddy, legokosabb lenne, ha elcsehelnéd az állambulguhságodat, és beállnál hendes angol úhiembeknek. Ha nem néz rám olyan szigorúan az őrzőangyalom, a saját pásztorbotjával sóztam volna a nyaka közé.

Legrosszabb az, hogy van is valami igaza. De az Isten áldja meg, hogyan vegyem rá ezeket az íreket, hogy a dominon és a célbadobóson kívül semmin ne gondolkodjanak? Tudván tudom, ha ezt elérném, nem rágódának annyit a valláson meg a politikán. Halálra gyötörnek, ha ez így megy tovább.

Most meg ez a Larkin. Belezavarja szegény nyájamat a felfordulásba, kikapja kezükből életük legnagyobb lehetőségét, hogy az éhségük, a nyomorúságuk, a nélkülözésük páratlan súllyal essék a mennyei dicsőség latjába. Ez az egész engem nagyon megvisel! Épp tegnap néztem meg magam egy állócsillagban, és egészen elrémültem, micsoda hajszoltság, micsoda elgyötörttség bámul vissza rám. De vajon mit csinál püspököm, Falmelléki Eblananus?

A szent elkapott egy kősa napszillámot, és odasuhintotta a Püspöki Palotába üzenetképpen, miszerint a püspök úr tüstént, de lehet azonnal is, teremjen a Nelson-oszlop tetején, s ott vitassák meg, miképpen lehetne a szegényeket végleg lebeszélni az Adám-módra gyarló és tünékeny dolgok hajszolásáról, és rávenni őket a nem emberkézzel készített, mennyei örök dolgok iránti hú ragaszkodásra. Aztán letépett a szivárvány széléről egy öles pászmát, a két végét két kerub – Lándzsafi és Bongóbumeráng –, nyakába kötvén csinos függőhintát fabrikált belőle; kényelmesen beleült, és szépen megindultak hármában, táncoltak a napsugárzásban valcert, gavottot, schottist, mígnem leértek az Oszlop tetejére, úgy száz lányira az utcán fortyogó kavarodás fölött.

A szent simán landolt a széles kőlapon. Amint lassított, dölyfös fintort figyelt meg Nelson viharvert ábrázatán, s a megkövült ajakról egy félhangos Bah (vagy Zah?) is megütötte a fülét; de méltóságán aluli lett volna, ha a sznob és eretnek admirális ezen elvetélt sértésére egyáltalán fölfigyel.

A széles vállú Eblananus püspök hanyatt fekvé várta; alétan legezgette magát a pásztorbotjával, és zihált erősen; több száz fok csigalépcsőt mászott meg az Oszlop belsejében, és meglehetősen élemedett lévén, alaposan kifulladt.

– Szedje össze magát, ember – mondta Szent Patrik, akit dühített, hogy püspökét *hors de combat*, vagy ahhoz fogható állapotban látja. – Nem annak van itt az ideje, hogy magára gondoljon.

– Lassítson, ember, amíg lélegzethez jutok, lassítson már – lihegte a derék öreg. – Furcsa helyet választott a püspöki összeroffenésre.

Szent Patrik áthajolt a mellvéden, s lenézett az odalenti rendetlenségre, ahol hangyáni emberkék küszködtek kékkabátos hangyáni rendőrökkel, akik a munkásoknak a fejüket óvó pusztá kezéték. Aztán Eblananus

fordult, aki ültében a Nelson alá épített talapzatnak támaszkodott. – Jól néznénk ki, ha ezeknek a maga dublini huligánjainak fegyverük is volna, hm? Megpróbálná elmagyarázni, mit akarnak ezek?

– Bármit, ami az embernek eszébe juthat – lehelte a püspök –, kellemesebb helyet napközben, melegebb kuckót éjszakára, több kenyeret a gyermekeiknek, több szabadidőt maguknak.

– Istenem! Nem kérnek olyan sokat! – rivallt Patrik. – És mit kér ez a Larkin-pasas a nevükben?

– Amit ők; valamint olyan iskolát, mely képessé teszi őket, hogy ha tetszik, belelapozzanak Platónba, megérezzék a Fiastyúk billegését, fokról fokra végül feljussanak a dalok fennsíkjára, megcsodálják a hajnal hasadását, és boldog csöndességgel köszöntsék a rózsa piruló szirmát.

– Ó! Ez minden? – kérdezte a szent kesernyésen. – Ő sem kér olyan sokat. Csak toronyórát lánccal. Nos, a fejükbe kell verni, hogy a kétpennys katekizmus éppen legendó nekik. És mit akarnak ezek meg amaz együtt?

– Megmondhatom azt is – szölt Eblananus remegő hangon. – Azt, hogy a beare-i Varázsoszorka, aki egykor patyolat gyolcs-pendelyt viselt, most meg semmije sincs, megint patyolat gyolcs-pendelyt viseljen.

– Csak nem vették szájukra azt az alantás, veszedelmes szót?

– De bizony vették, szemérmes írek szent apostola, Patrik.

– Az a helyzet, Eblananus – viharzott Patrik –, hogy maga nem teljesíti ezek iránt az emberek iránt a kötelességét. Túl sok gyöngéjüket nézi el nekik. Meg kell tanulnia, hogy ehős kézzel tahtsa kohdában őket. Ha ez így megy tovább, elcsehélem az állambulguhságomat, és hagyom a maga ír kis menyecskéjét az ő régi szöttes kendőjével, meg a nyugati part kedvencét, a komédiabeli falusi szabókisasszonyt, az ékesszóló Dempsey-t és Tim profeszszort³. AE költőileg teli tüdejét, Machree anyó ezüst haját és dolgozó kezét, s az összes többit, boldoguljanak, ahogy tudnak. És felütöm tanyámat John Bull Smaragd szigeten; Isten a tanúm, megteszem, ha ez így megy tovább! Mi tiltja meg, hogy az angolokról vegyenek példát? Erre feleljen nekem! Nem, ne feleljen. Itt soha nem felelnek, ha az ember tisztességes kérdést tesz föl. – Odarohant az oszlop széles kőlapja körüli mellvédhez, kihajolt, amennyire a józan óvatosság engedte, és megint lenézett az utcára. – Ó, nézze meg, nézze meg! Feketélik tőlük az utca, és egynek sincs irántam egy gondolat a fejében, egy kívánság a szívében! Hát! Mert érzik már a Fiastyúk billegését! Az ördög pofozza meg őket! – Hirtelen rátámadt Eblananusra. – A pokolba, ember, mért nem jön ide, hogy ellássa őket jótanáccsal?

– Ó, hát próbáltam, próbáltam, próbáltam – nyüögsködött a püspök –, amíg bele nem fáradtam.

– Hát próbálja meg újra! – harsogott a szent. – Tán nem ismerik a törvényt? Aldottan egyenlő kézzel tiltja gazdagnak és szegénynek, hogy szembeszegüljenek az Istentől rendelt hatalommal, hogy kenyeret lopjanak, hogy az utcán háljanak, és hogy nyilvános helyen kolduljanak. Egyáltalán tanított maga ezeknek bármit is? Meg kell tanítani őket, hogy takarosak legyenek, szabályszerűek és rendszeretők, akár az angolok – hall engem, ember?

– Hogyne hallanám, süketnek köllene lennem, hogy ne halljam.

– Nos hát – ordított a szent, akiben most először élete során eldőlt a borjú –, akkor jöjjön ide mellém, és ordibáljon le nekik!

– Ordibáljon maga, ha annyira tüzes kedvében van, és lássa, mire megy vele – replikázott hevesen az amúgy türelmes püspök, aki most másodszor élete során paprikázódott fel.

– Ó! – szölt Patrik kétségbeesetten imára kulcsolva kezét, s az égre nézett. – Ó! *Hibernica salubrio, este peste questa essentia tornadocum!*

– Piha! – vetett rá gúnyos tekintetet Nelson kőalakja vésszen előre hajolva talapzatán, és ép kezével átlökte háromszögletű kalapját a vak félszemére, hogy jobban lássa őket –, most végre talán felfogják, mivel kell nekünk megbirkóznunk, hogy a rend és a törvény keretei közt tart-suk magukat!

– Magának a piha! – kiabált Patrik magánkívvül, hogy egy toladó alak meri kigúnyolni, és pásztorbotja boldogabbik végével döngötte a kőlapot –, jog és igazság szerint nem maga pöffeszkednék ott a díszhelyen, krakélerkém, hanem én, vagy az a derék ember amott, Eddy Eblananus, aki Lam Doyle korcsmajától és a Háromszikla-hegytől kőhajításnyira született és nevelkedett. Különben is, ki rakta magát oda fel, ha nem a bolond írek?

– Bizonyám – mondta Eblananus, immár talpon; jól kihúzta magát, hogy farkaszemet nézzen Nelsonnal, és harciasan rántott egyet a csuháján. – És véssé az eszébe azt is, hogy sehol se volna az epolett a vállán meg az arany-paszománya a kalpagján, ha nincsenek ott a Finucan-ek, a Finnegan-ek, a Fogarty-k és a Flaherty-k a Trafalgar-i-öbölben meg a Nílus-torkolat nyálkás szittyói közt!

– Továbbá, uracskám – folytatta Patrik –, ha testi-lelki elegancia tárgyában leckére van szükségünk, nem az angolokhoz fogunk folyamodni, jobb, ha tőlem tudja meg.

– Jöjjön le ide a padozatra – kiabált Eblananus –, és ha öreg is vagyok, ha a rendetlenkedő szívem miatt félig rokkant is vagyok, jöjjön le ide, és mutatok neki egy-két olyan hadmozdulatot, hogy nem áll meg a lábán!

– Viselkedjenek, uraim – kongott Nelson kőhangja –, próbáljanak uralkodni magukon!

– Uralkodjon magán maga! – ordibált föl neki Patrik, – Ha tudna viselkedni, nem küldte volna a gyilkos rendőreit, hogy üssék-vágják-nyomorítsák a szegény munkás-embert, aki pusztán a tisztességes megélhetéséért emel szót. Huh! Ha ez a pásztorbotom fölérne odaig, kiütném a másik szemét is!

A botránytól aggódásban két őrzőangyal leszáguldott a Mennyből. Az egyik elkapta Patrikot, berakta a szírvány-hintába, és sietve elkalauzolta oda, ahonnan jött volt; a másik, Eblananusé, karon fogta a püspököt, és levezette a sok lépcsőn, nehogy még valami számárságot csináljon.

A szanaszét heverő, rendőr-rángatta-rugdalta testek széles szekérútja mentén, az értük szorgoskodó mentőcsik kongatásától kísérve ott vonszolódott a börtön felé a felhasított képű férfi – sebesült arcán a vastag varratok vörösen rajzolódtak a hamuszürke bőrre, a lerántott kötés a nyakában lifegett; vonszolódott tovább, és harsányan kiáltotta: Éljen Jim Larkin! Immár se gumibot, se bajonett, se püspöki szó nem aláz le minket – az ír munkás belekóstolt a szabadságba!

Mesterházi Márton fordításai

1 Chaucer: Canterbury mesék – Proológus – Vas István fordítása.

2 A Zűrzavar farsangja – Eörsi István fordítása.

3 Az Abbey színpadán sikeres három népies vígjáték.

Kurcsis László: Üzenet